

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
VRHOVNI SUD
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Broj: 58 0 Rs 258303 24 Rev
Sarajevo, 11.02.2025. godine

Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine u Sarajevu, u vijeću sastavljenom od sudija Gorana Nezorovića, kao predsjednika vijeća, Sanele Kovač-Grabonjić i Sanje Jaramaz-Dedić kao članica vijeća, u pravnoj stvari tužitelja 1. A.V. iz Č., 2. A. Lj.iz M., P. b.b, 3. M.M. iz M., H. 4. S.M.iz M., P. bb, Š.G.iz M., P. b.b, 6. J.G. iz M., ulica Z. broj ..., 7. E.A. iz M., ulica Z...., 8. S.B. iz M., ulica Z. b.b, 9. N.D.iz M., H. b.b, 10. S.Lj.iz M., P. b.b, M., 11. A.Lj.iz M., P. b.b, 12. S.K. M., L. b.b, 13. Đ.DŽ. iz M., P. b.b, 14. S.O. iz M., H. b.b, koje zastupaju punomoćnici iz Zajedničke advokatske kancelarije „Kebo & Guzin“, iz Mostara, ulica Adema Buća br. 17/1, protiv tuženog Hercegovačko-neretvanskog kantona (HNK) Vlada HNK, Ministarstvo obrazovanja, nauke, kulture i sporta, koga zastupa, Kantonalno javno pravobranilaštvo Mostar, radi utvrđenja diskriminacije i naknade štete, vrijednost spora 12.260,00 KM, odlučujući o reviziji tužene protiv presude Kantonalnog suda u Mostaru, broj: 58 0 Rs 258303 23 Rsž od 01.10.2024. godine, u sjednici vijeća održanoj dana 11.02.2025. godine donio je sljedeću

P R E S U D U

Revizija se odbija.

Odbija se zahtjev tužitelja i tuženog za naknadu troškova nastalih u povodu revizije.

O b r a z l o ž e n j e

Rješenjem Općinskog suda u Mostaru broj: 58 0 Rs 258303 22 Rs od 25.09.2023. godine, povučen je dio tužbenog zahtjeva pod tačkom II koji glasi: “Nalaže se tuženom da prestane sa diskriminacijom tužitelja koji imaju VŠS i koji su zaposleni u JU OŠ Bijelo Polje na poslovima učitelja predmetne i razredne nastave, te da preduzme radnje sa ciljem da se izjednače koeficijenti za obračun plaće osoba sa VSS zaposlenim na radnom mjestu učitelja predmetne nastave u JU OŠ Bijelo Polje, koji imaju istu radnu sposobnost, odgovornost, fizički i intelektualni rad, kao i uslove rada“.

Istom odlukom, sud je donio presudu kojom je u stavu prvom utvrđeno da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje prema tužiteljima po osnovu profesionalnog statusa na način da je tužitelje kao zaposlenike JU OŠ Bijelo Polje sa višom stručnom spremom, zaposlene na radnom mjestu učitelja predmetne i razredne nastave, Odlukom Vlade HNK o izjednačavanju koeficijenata za plate zaposlenih u osnovnim školama sa VSS sa koeficijentima zaposlenih u srednjim školama HNK-a, br.05-OI -02-2498/21 od 15. 12. 2021. godine, stavio u nepovoljniji položaj u odnosu na zaposlenike u JU OŠ Bijelo Polje koji obavljaju poslove učitelja predmetne i razredne nastave sa visokom stručnom spremom, sa radom jednakih vrijednosti, sa istom radnom sposobnošću, odgovornošću, fizičkim i intelektualnim radom, vještinama kao i uslovima rada. U stavu II do XIV tuženi je obavezan da svim tužiteljima isplati određene novčane iznose na ime naknade štete nastale diskriminacijom, sa zakonskom zateznom kamatom određenom na mjesečne iznose od 1. 2. 2022. godine do 1. 4. 2023. godine. U stavu XV tuženi je obavezan da tužiteljima nadoknadi troškove parničnog postupka u iznosu od

6.596,80 KM sa zakonskom zateznom kamatom počevši od dana pravosnažnosti presude do konačne isplate.

Drugostepenom presudom Kantonalnog suda u Mostaru, broj: 58 0 Rs 258303 23 Rsž od 01.10.2024. godine stavom prvim izreke presude, žalba tuženog je odbijena kao neosnovana i prvostepena presuda je potvrđena. Stavom drugim odbijen je zahtjev tužitelja za naknadu troškova sastava odgovora na žalbu.

Protiv drugostepene presude reviziju je blagovremeno izjavio tuženi i to zbog povrede odredaba parničnog postupka i pogrešne primjene materijalnog prava, sa prijedlogom da se revizija usvoji i drugostepena presuda preinači tako da se u cijelosti odbije tužbeni zahtjev ili da se drugostepena presuda ukine i predmet vrati drugostepenom sudu na ponovni postupak.

U podnesenom odgovoru na reviziju tuženi su osporili osnovanost revizijskih prigovora i predložili da se revizija odbije kao neosnovana uz naknadu troškova sastava odgovora na reviziju u iznosu od 1.120,00 KM uvećano za iznos poreza na dodanu vrijednost.

Nakon što je ispitao pobijanu presudu u granicama propisanih odredbom člana 241. stav 1. Zakona o parničnom postupku¹ (u daljem tekstu: ZPP), a u vezi sa odredbom člana 13. stav 2. Zakona o zabrani diskriminacije BiH² ovaj sud je odlučio:

Revizija nije osnovana.

Predmet spora je zahtjev tužitelja, zaposlenika Osnovne škole Bijelo Polje, koji su nastavnici predmetne i razredne nastave sa višom stručnom spremom, za utvrđenje da su Odlukom Vlade HNK o izjednačavanju koeficijenata za plate zaposlenih u osnovnim školama sa VSS sa koeficijentima zaposlenih u srednjim školama HNK-a br. 05-OI -02-2498/21 od 15. 12. 2021. godine, diskriminirani po osnovu profesionalnog statusa u odnosu na zaposlenike iste škole na istim radnim mjestima koji imaju visoku stručnu spremu i te su zahtijevali da im tuženi nadoknadi štetu kako je navedeno u izreci presude.

Relevantna činjenična utvrđenja prvostepenog suda mogu se rezimirati na slijedeći način:

Tužitelji su nastavnici predmetne i razredne nastave u Osnovnoj školi Bijelo Polje, zaposleni po osnovu ugovora o radu na neodređeno vrijeme i svi imaju višu stručnu spremu (dalje: VŠS). Vlada HNK donijela je odluku br. 05-OI -02-2498/21 od 15.12.2021. godine o izjednačavanju koeficijenata za plate zaposlenika sa visokom stručnom spremom (dalje: VSS) zaposlenih u osnovnim školama sa koeficijentima zaposlenih u srednjim školama HNK. Uputstvom o obračunu plaća i drugih naknada u osnovnim školama br. 05.01.11.83/22 od 18.01.2022. godine i instrukcijom br. 05-01-40-1582-2/21 od 25. 01. 2022. godine tuženi je naložio svim osnovnim školama u HNK da se zaposlenicima plaća obračunava prema važećim koeficijentima određenim u Odluci Vlade HNK br. 01-1-02-127/09 od 27. 1. 2009. godine i br. 01-1-02-3182/21 prema radnom mjestu i stečenoj spremi. Škola u kojoj su tužitelji zaposleni je rješenjima o sedmičnom radnom vremenu, poslovima i radnim zadacima, te plaći od 13.01. 2022. godine odredila koeficijent za obračun plaće u skladu sa navedenim uputstvom i instrukcijom tuženog. Iznosi novčane naknade štete prema tužbenom zahtjevu su određeni prema nalazu i mišljenju vještaka finansijske struke koji je obračunao razliku plaće primjenom koeficijenta za VSS i koeficijenta za VŠS za period od 01. 02. 2022. do 01. 04. 2023. godine.

¹ „Službene novine F BiH“ broj: 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15

² „Službeni glasnik BiH“ broj: 59/09 i 66/16

Tokom postupka donesena je nova odluka kojom su izjednačeni koeficijenti nastavnika za završenom VŠS i VSS.

U iznesenoj činjeničnoj i pravnoj situaciji prvostepeni sud je usvojio tužbeni zahtjev za utvrđenje da je tuženi povrijedio pravo na jednako postupanje po osnovu profesionalnog statusa prema tužiteljima, koji imaju završenu VŠS u odnosu na nastavnike razredne i predmetne nastave sa završenom VSS jer prema odredbama člana 81., 83. i 84. Zakona o osnovnom odgoju i obrazovanju, nastavnici razredne i predmetne nastave mogu biti osobe sa VŠS i VSS. Odlukom tuženog od 15.12.2021. godine, tužitelji su bili dovedeni u neravnopravan položaj u odnosu na nastavnike razredne i predmetne nastave sa VSS, iako obavljaju rad iste vrijednosti, prema Zakonu o osnovnom i srednjem obrazovanju pa je u skladu sa odredbom člana 12. stav 1. tačka a. i c. Zakona o zabrani diskriminacije utvrđeno je da je tuženi diskriminirao tužitelje zbog različitog vrednovanja rada iste vrijednosti te je obavezan naknaditi nastalu štetu.

Drugostepeni sud je prihvatio kao pravilne i potpune činjenične zaključke prvostepenog suda.

Neosnovano tuženi kroz sadržaj revizije prigovara da je pobijana presuda rezultat povrede odredaba parničnog postupka iz člana 209. u vezi sa članom 191. stav 4. ZPP. Tuženi, naime, tvrdi da postoji kontradiktornost u obrazloženju pobijane presude u pogledu šta se smatra radom jednake vrijednosti. Suprotno tvrdnji tuženog, pobijana presuda sadrži pravilno sačinjeno obrazloženje u smislu odredbe člana 191. stav 4. ZPP, razloge koji je pravno opravdavaju i na osnovu kojih se može ispitati, koji pri tome nisu nejasni niti kontradiktorni. Tvrdnja tuženog koja se odnosi na pogrešnu primjenu relevantnih odredbi Zakona o radu, sama po sebi ne znači postojanje povrede odredaba parničnog postupka, već eventualno pogrešnu primjenu materijalnog prava.

Nije ostvaren ni razlog pogrešne primjene materijalnog prava.

Tuženi u reviziji (kao i u žalbi) ponavlja prigovor nedostatka pasivne legitimacije, kojeg su cijenili nižestepeni sudovi i izveli pravilan pravni zaključak da tuženi nije poslodavac tužiteljima ali je donosilac sporne Odluku Vlade HNK o izjednačavanju koeficijenata za plaće zaposlenih u osnovnim školama sa VSS sa koeficijentima zaposlenih u srednjim školama HNK-a br. 05-01 -02-2498/21 od 15.12.2021. godine, kojom su tužitelji dovedeni u nepovoljniji položaj u odnosu na nastavnike sa visokom stručnom spremom koji obavljaju jednak rad kao i tužitelji, što ga čini pasivno legitimisanim u ovom predmetu.

Neosnovan je prigovor tuženog da njegovo postupanje bilo zakonito i da se zaključak sudova nižeg stepena o postojanju neposredne diskriminacije zasniva na pogrešnoj primjeni materijalnog prava.

Diskriminacija postoji kada se prema određenim licima različito postupa u odnosu na druga lica, u istoj ili uporedivoj situaciji, zbog nekog njihovog ličnog (urođenog ili stečenog) svojstva, pri čemu različito postupanje uključuje svako isključivanje, ograničavanje ili davanje prednosti (član 2. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije), utemeljeno na stvarnim ili pretpostavljenim osnovama prema bilo kojem licu ili grupi lica i onima koji su s njima u rodbinskoj ili drugoj vezi na osnovu njihove rase, boje kože, jezika, vjere, etničke pripadnosti, invaliditet, starosna dob, nacionalnog ili socijalnog porijekla, veze s nacionalnom manjinom, političkog ili drugog uvjerenja, imovnog stanja, članstva u sindikatu ili drugom udruženju, obrazovanja, društvenog položaja i spola, seksualne orijentacije, rodnog identiteta, spolnih

karakteristika, kao i svaka druga okolnost koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojem licu onemogući ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, prava i sloboda u svim oblastima života, a stavom 2. da se zabrana diskriminacije primjenjuje na sve javne organe kao i na sva fizička ili pravna lica i u javnom i u privatnom sektoru u svim oblastima, a naročito zaposlenje, radni uslovi, naknade ..., a što je bliže definisano odredbom člana 6. Zakona o zabrani diskriminacije u BiH.

Prema odredbi člana 3. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije neposredna diskriminacija je svako različito postupanje po osnovama utvrđenim u članu 2. ovog zakona, odnosno svako djelovanje ili propuštanje djelovanja kada je neko lice ili grupa lica dovedena ili je bila ili bi mogla da bude dovedena u nepovoljniji položaj za razliku od nekog drugog lica ili grupe lica u sličnim situacijama.

Odredbom člana 15. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije propisano je da kada lice ili grupa lica u svim postupcima predviđenim ovim zakonom, na osnovu njima raspoloživih dokaza, učine vjerovatnim da je došlo do diskriminacije, teret dokazivanja da nije došlo do diskriminacije leži na suprotnoj strani.

U antidiskriminacijskom postupku tužitelj dokazuje slijedeće činjenice: a) da postoji različito postupanje; b) da je to različito postupanje utemeljeno na jednom od zabranjenih osnova i c) postojanje komparatora ili hipotetičkog komparatora, kao osobu ili grupu osoba koja se nalazi u sličnoj situaciji kao i tužitelj. Tužitelj nije dužan sve navedene činjenice dokazati u postupku sa stepenom sigurnosti. Sa stepenom sigurnosti tužitelj je dužan dokazati da posjeduje karakteristike na osnovu koje smatra da je diskriminisan, te da su se postupci tuženih, zbog kojih je podnio tužbu, zaista i desili, odnosno postojanje radnje ili mjere tuženog i da je tom radnjom ili mjerom pogođen. Sa stepenom pretežne vjerovatnoće tužitelj nije dužan dokazati diskriminatorni osnov i različito postupanje u odnosu na komparatora. Navodni počinitelj vjerovatnost diskriminacije može pobiti na dva načina: 1. tako da u postupku sa stepenom sigurnosti dokaže da tužitelj nije u sličnoj ili usporedivoj situaciji sa svojim komparatorom ili 2. da se razlika u postupanju ne zasniva na pravno zaštićenoj osnovi već na drugim objektivnim razlozima. Ukoliko ne uspije na navedeni način pobiti vjerovatnost diskriminacije, navodni počinitelj diskriminacije mora sa stepenom sigurnosti dokazati da je različito postupanje bilo objektivno opravdana i proporcionalna mjera.

Neosnovan je prigovor tuženog da donošenje Odluke o izjednačavanju koeficijenata za plaće zaposlenih u osnovnim školama sa VSS sa koeficijentima zaposlenih u srednjim školama HNK-a od 15.12.2021. godine nema elemente diskriminacije u odnosu na tužitelje.

Različito tretiranje osoba postaje diskriminacija ukoliko se razlikovanje zasniva na jednom od zaštićenih osnova iz člana 2. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije, pri čemu navedena zakonska odredba počiva na „otvorenoj listi“ zaštićenih osnova. Zaštićeni osnov se ne mora nužno i izričito odnositi na „zabranjeni osnov“ iz člana 2. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije. Dovoljno je da se odnosi na neki uzrok koji se ne može odvojiti od zaštićene osnove, koji se u konkretnom slučaju u širem smislu odnosi na status tužitelja kao učitelja i nastavnika koji imaju odgovarajuću stručnu spremu za poslove radnog mjesta na kojem su zaposleni, a koji su različito tretirani u odnosu na učitelje i nastavnike sa završenom VSS koji na istom radnom mjestu obavljaju jednak rad kao i tužitelji, za koji rad, odlukom tuženog, dobivaju veći koeficijent složenosti poslova i posljedično veću plaću.

Suprotno pravnom rezonovanju tuženog, pravilno su sudovi nižeg stepena zaključili da se tužitelji, nalaze u uporednoj situaciji sa svojim kolegama, nastavnicima predmetne i razredne nastave u istoj školi koji imaju veći stepen stručnog obrazovanja (VSS), a obavljaju potpuno jednake poslove. Za utvrđenje diskriminacije je bitno da se različito (nepovoljno) postupanje prema određenoj osobi može uporediti sa postupanjem prema drugoj osobi u sličnoj situaciji, odnosno komparatorom, koji se od žrtve diskriminacije razlikuje po nekoj pravno zaštićenoj osnovi iz člana 2. stav 1. Zakona o zabrani diskriminacije.

Nastavnici u istoj osnovnoj školi sa završenom VSS, se nalaze se u činjenično sličnim okolnostima kao i tužitelji, pri čemu su tužitelji tokom postupka dokazali da se prema tim nastavnicima, kao komparatorima, povoljnije postupalo u odnosu na tužitelje, budući da im je Odlukom tuženog od 15.12.2021. godine, izjednačen koeficijent sa nastavnicima u srednjim školama, što je dovelo do povećanja njihovih plaća dok su tužitelji nastavili raditi iste poslove i primati plaću po ranije utvrđenoj osnovici i koeficijentu za plaće zaposlenih u osnovnim školama na području HNK, broj: 01-1-02-127/09 od 27.1.2009. godine (Narodne novine HNK 1/09).

Kod dokazivanja postojanja diskriminacije, postoji princip podjele tereta dokazivanja između tužitelja i tuženog. Obveza tužitelja, žrtve diskriminacije, je da dokaže činjenice na osnovu kojih se može zaključiti da je došlo do diskriminacije, odnosno, mora dokazati da je došlo do različitog tretmana, dok tuženi, lice za koje se tvrdi da je izvršilo diskriminaciju može pobiti postojanje iste na dva načina i to da tužitelj nije u istoj ili sličnoj situaciji sa osobom sa kojom se poredi i da se različit tretman ne zasniva na osnovu za koji se tvrdi da se zasniva. (Odluka o dopustivosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj AP-1079/18 od 06.06.2018. godine i presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 65 0 Rs 178479 16 Rev od 28.11.2017. godine

Suprotno prigovoru tuženog, pravilno su sudovi nižeg stepena zaključili da tuženi tokom postupka nije dokazao sa stepenom sigurnosti da je predmetno različito postupanje bilo objektivno opravdana i proporcionalna mjera. Tuženi u reviziji navodi da je Odluku od 15.12.2021. godine donio cijeneći da rad nastavnika sa završenom VSS ne predstavlja rad jednake vrijednosti u smislu odredbe člana 77. stav 2. Zakona o radu³ obzirom da tužitelji nemaju isti stepen stručne spreme kao uporedna grupa nastavnika iste škole sa završenom VSS te da je navedena Odluka donesena nakon pregovora sa reprezentativnim sindikatom kojem pripadaju tužitelji. Međutim, imajući u vidu da Zakon o osnovnom odgoju i obrazovanju⁴ nije napravio razliku u pogledu stručne spreme potrebne za rad nastavnika u osnovnoj školi te da je tuženi odlukom od 15.12.2021. godine uporednu grupu nastavnika stavio u povoljniji položaj u odnosu na tužitelje, a da svi rade poslove nastavnika razredne ili predmetne nastave, sa istim obimom i uvjetima rada, to su nižestepeni sudovi pravilno zaključili da tuženi tokom postupka nije ponudio uvjerljivo opravdanje za povećanje koeficijenta za plaće samo grupi nastavnika u Osnovnoj školi Potoci koji imaju VSS u odnosu na tužitelje koji obavljaju iste poslove sa završenom VSS. Tim više, što je Odluka od 15.12.2021. godine stavljena van snage donošenjem nove Odluke Vlade HNK o izjednačavanju koeficijenata za plaće zaposlenih u osnovnim školama sa koeficijentima zaposlenih u srednjim školama na području tog kantona broj: 01-1-02-1265/23 od 04.05.2023. godine, kojom su izjednačeni koeficijenti plaća nastavnika u osnovnim školama sa završenom VSS i nastavnika sa VSS, za koju i sam tuženi ističe da je donesena na zahtjev Sindikata tužitelja koji je smatrao da je Odluka iz 2021. godine bila nepravilna za grupu nastavnika sa završenom VSS kojima pripadaju tužitelji, a što je tuženi

³ „Službene novine Federacije BiH“ broj: 26/16, 89/18, 23/20, 49/21,103/21,44/22 i 39/24

⁴ „Službene novine HNK“ broj: 50/00, 4/04, 5/04, 1/14, 7/16

prihvatio donošenjem nove Odluke od 04.05.2023. godine, na koji način je otklonio diskriminaciju prema tužiteljima.

Dakle, tužitelji su dokazali da posjeduju karakteristiku na osnovu koje smatraju da je diskriminisan (status nastavnika predmetne i razredne nastave u osnovnoj školi), da se postupak tuženog (donošenje odluke tuženog o koeficijentima za plaće kao podzakonskog akta) zaista i desio, i da su tom radnjom pogođeni tužitelji (isključivanjem iz odluke kojom je povećan koeficijent za plaće nastavnika), kao jedna kategorija nastavnika, a da je za drugu kategoriji nastavnika koji obavljaju isti rad u istoj školi, navedenom odlukom, koeficijent povećan na način da je izjednačen sa nastavnicima u srednjim školama, dok tuženi nije u postupku sa stepenom sigurnosti dokazao da tužitelji nisu u sličnoj ni uporedivoj situaciji sa svojim komparatorom, niti je sa stepenom sigurnosti dokazao da se razlika u postupanju ne zasniva na pravno zaštićenoj osnovi već na drugim objektivnim razlozima, niti je dokazao da je različito postupanje bilo objektivna i proporcionalna mjera, pa su stoga sudovi nižeg stepena pravilno primijenili materijalno pravo kada su zaključili da je donošenjem spornog podzakonskog akta tuženi počinio direktnu diskriminaciju prema članovima tužitelja.

Suprotno revizijskom stavu, normativna mjera izvršne vlasti (donošenje podzakonskog akta) može predstavljati radnju diskriminacije i stoga ta radnja može biti predmet antidiskriminacijske parnice, pa je stoga neosnovan revizijski prigovor da odluke sudova nižeg stepena u konkretnom slučaju predstavljaju nezakonito zadiranje u nadležnosti tuženog, odnosno ovlašćenja izvršne vlasti. Zabrana diskriminacije primjenjuje se i na sve javne organe, u svim oblastima, koji su dužni da se u svom djelovanju uzdrže od radnji kojima se vrši diskriminacija (član 2. stav 2. Zakona o zabrani diskriminacije). Članom 1. Protokola broj 12 Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda također je propisana opća zabrana diskriminacije od strane organa vlasti po bilo kom osnovu.

Ostali revizijski navodi nisu od odlučnog značenja sa aspekta predmeta spora (član 231. u vezi sa članom 253. ZPP).

Kako nisu ostvareni revizijski razlozi, kao ni revizijski razlog na koji ovaj sud pazi po službenoj dužnosti (član 241. stav 1. ZPP) to je reviziju tuženog valjalo odbiti.

U skladu sa odredbom člana 397. stav 1. u vezi sa članom 386. stav 1. ZPP odbijen je zahtjev tuženog za naknadu troškova sastava revizije jer isti nije postigao uspjeh u revizijskom postupku, te je odbijen zahtjev tužitelja za naknadu troškova za sastav odgovora ne reviziju jer ova procesna radnja nije bila potrebna za vođenje parnice (član 397. stav 1. u vezi sa članom 387. stav 1. ZPP).

Predsjednik vijeća
Goran Nezirović, s.r.